

Overgange mellem dagtilbud og skole

DEN MANGFOLDIGE FOLKESKOLE

Samtlige 11 nordjyske kommuner og Professionshøjskolen UCN er sammen om det treårige projekt "Den Mangfoldige Folkeskole".

Her skal en lang række lokale indsatser være med til at løfte en af folkeskolens største udfordringer: At skabe rum til, at flere børn og unge kan lære og trives i den almene undervisning og deltage i skolens fællesskaber.

I Den Mangfoldige Folkeskole skal vi udnytte det potentiale, der er i at skabe en læringskultur, hvor vi afprøver og lærer sammen og lærer af hinanden lokalt og på tværs af kommunerne.

I dag er vi sammen på tværs af kommuner om Overgange mellem dagtilbud og skole.

DEN MANGFOLDIGE FOLKESKOLE

Formål:

At øge deltagelsesmulighederne for alle børn og unge

Mål:

- Styrke den inkluderende didaktiske og pædagogiske praksis
- Styrke alle børn og unges læring og trivsel
- Styrke grundlaget for fremtidens skole

DEN MANGFOLDIGE FOLKESKOLE

Kurser og møder Videndeling Kommunale indsatser Om projektet

Den Mangfoldige Folkeskole

Samtlige 11 nordjyske kommuner og Professionshøjskolen UCN er sammen om det treårige projekt "Den Mangfoldige Folkeskole". Her skal en lang række lokale indsatser være med til at løfte en af folkeskolens største udfordringer: At skabe rum til, at flere børn og unge kan lære og trives i den almene undervisning og deltage i skolens fællesskaber.

Kurser og webinarer →

Artikler og kursusmateriale →

Efter i dag

- Følg løbende med på hjemmesiden for ny inspiration, kompetenceudvikling og videndeling
- Spred gerne budskabet om mulighederne i Den Mangfoldige Folkeskole
- Videndel om dagens læring med kolleger og ledere

<https://www.denmangfoldigefolkeskole.dk>

UCN act2learn

Du kan også følge Den mangfoldige folkeskole på Facebook og LinkedIn

Helle Bohil Hansen
UCN act2learn Pædagogik og Læring

 Den Mangfoldige Folkeskole

Dagens program

- Hvad er en overgang?
 - Skolestartsmodeller og praksisformer
- Forskning fra ind- og udland; hvad ved vi om overgangen mellem dagtilbud og skole?
 - Deltagelsesmuligheder, børns sorg, forældresamarbejde
- De vigtigste pointer fra dagen

Hvad håber du på at
tage med dig i dag?

Hvad er en overgang?

- Som et gradvist skifte fra en tilstand eller et sted til en ny tilstand eller et nyt sted
- Tiden, der går for personen, der er i overgang
- Forbindelsesled, bro, passage, som forener de to steder eller tilstande
- ”Sociomaterielle processer, der udfolder sig i et *overgangsfelt*.”

- Positionsskifte
 - Nye legerelationer når børnene finder ud af, hvem de skal gå i skole med
 - Mulighed for at ‘være en anden’ (tidligere fastholdt i bestemt (udsat) position)

Kendetegn ved overgange (Turner, van Gennep)

”Rites des passages” (= overgangsritualer)

- Omhandler den transformation individer gennemgår fra en status til en anden

Mennesket er ikke længere, hvad det var, men heller ikke endnu helt hvad det skal blive.

Altså på en gang ”hverken-eller” og ”både-og”

Min egen overgang?

Skolestartsmodeller og praksisformer

Skolestartsmodeller

Skolestart i august:

Børnene starter ofte i SFO i starten af august og herefter i børnehaveklasse, når folkeskolerne starter efter sommerferien.

Skolestart med tidlig SFO:

Børnene starter typisk i SFO i forårmånederne og bliver skoleelever, når folkeskolerne starter

Rullende skolestart:

Her starter børnene typisk i aldersintegrerede klasser på forskellige tidspunkter i løbet af skoleåret, i forhold til, hvilken måned de fylder 6 år.

Det, der ser ud til at være i spil, på tværs af de tre overgangsarrangementer, vi har fulgt, er, at børn har brug for nærværende (relationel) støtte af varierende former, der er konkret forbundet til den specifikke sociale situation, som de befinder sig i.

Hvad der bliver vigtigt for børnene i overgangen, ser ikke ud til at kunne udpeges, planlægges og imødegås på forhånd.

Hvornår starter børn i skole?

- EVA's undersøgelse viser, at flere og flere børn stopper tidligt i børnehaven for at starte i tidlig SFO.
 - Mens 25 % af landets skoler i skoleåret 2005/06 benyttede sig af tidlig SFO, gjorde hele 56 % af skolerne det samme i skoleåret 2020/21.
 - 70 % af skolerne, som har planlagt en ændring af deres skolestartsmode (5 % af alle skoler), vil gå over til skolestart med tidlig SFO.
- VIVE: Undersøgelsen viser, at 62 pct. af alle børn i folkeskolens almene 0. klasser har gået i førskole, og at der er regionale forskelle i, hvor udbredt denne ordning er. Desuden finder vi, at børns deltagelse i førskole har en negativ betydning for deres trivsel i 0. klasse. Det kommer til udtryk ved, at børn, der har gået i førskole, har lidt højere mistrivsel i 0. klasse, end børn, som ikke har gået i førskoletilbud (mistrivsel stiger med 2 pct.).
- Som en følge af den styrkede pædagogiske skal dagtilbuddene tilrettelægge et pædagogisk læringsmiljø, som skaber sammenhæng til børnehaveklassen, og påbegynde dette arbejde et år før skolestart. Når flere og flere går over til tidlig SFO, vil en stigende andel af børnene derfor skulle forholde sig til skolen endnu tidligere end et år før start i børnehaveklasse.

Hvad skal børnene lære? (Stanek og Vendelbo)

- Klokken
- Kalde-til-ro-og-orden-systemer ("og jeg siger 1... og jeg siger 2..."; klappesystemer)
- Komme-til-orde-systemer
 - De må ikke spørge om lov til at spytte tyggegummi ud, smide papir i skraldespanden, pudse næse eller tisse, i historielæsningsituation. På andre tidspunkter, i andre undervisningssituationer med samme børn og samme underviser, kan håndoprækningen godt bruges legalt til at spørge om lov til noget andet end det som undervisningen handler om. Det blev aldrig helt tydeligt for observatøren, hvad systemet var. Men det blev tydeligt, at der var variationer i reglerne, både i undervisningen med samme underviser, fra underviser til underviser og nogle gange også fra barn til barn.
- Skoleparathed ser ud til at handle om at kunne, eller ville, indgå i et skolerum, uden at gøre sig alt for bemærket på en forstyrrende måde.

Hvornår er barnet skoleparat?

Mulighed 1:

- Barnet er skoleparat, når det kan skrive sit eget navn, gentage simple sætninger, være med i en samtale om et simpelt indhold, lytte til højtlesning, har kendskab til hvordan man læser i en bog, kender de almindelige sociale hilsner (goddag, farvel, undskyld), kender sange og rytmer, kan fortælle en kort historie.

Mulighed 2:

- Barnet er skoleparat, når det stræber efter at være kompetent, dvs. at kunne og vide noget, at kunne selv og opnå selvstændighed, at kunne skabe social tilknytning og at være sammen med og vise omsorg for andre.

(Stig Broström, 2019)

Samarbejde mellem dagtilbud og skole

- Hovedparten af skolerne har et samarbejde med de dagtilbud, de modtager børn fra. På 85 % af skolerne kommer alle eller næsten alle børn fra dagtilbud, som de samarbejder med om overgangen.
- Systematisk overlevering af information fra dagtilbud til skole er gængs praksis på skolerne. Fx benytter 50 % af skolerne sig af et overleveringsmøde om alle børn i børnegruppen, og 70 % benytter sig af overleveringsskemaer om alle børn i børnegruppen. Nogle af de systematiske overleveringer af information kan være forbeholdt børn i udsatte positioner. Fx holder 45 % af skolerne et overleveringsmøde om denne børnegruppe.

Samarbejde mellem dagtilbud og skole

Overgangsarrangementer

- Overleveringsmøder mellem skole og dagtilbud
- Skolebesøg for kommende skolebørn
- Fælles læringsindhold (kanon), overgangsobjekter
- (Forældremøder)
- ...?

Er I opmærksomme på...

- Forskellige forståelser af "skoleparathed"?
- Forskellige forståelser af fælles begreber (trivsel, læring)
- Kendskabet til hinandens praksis?

Forskellige opfattelser af overgange

Overgange er positiv i sig selv

- Enhver overgang skal opfattes som noget positivt, udfordrende og lærerigt – at overskride grænser, at bevæge sig fra en arena til en ny, er i sig selv lærerigt og udviklende
- Selvbestemmelse, lege og aktiviteter, hvor barnet kan fungere som aktivt subjekt (i børnehaven)
- Problemer i overgangen opfattes som noget, der hører med til et almindeligt liv
- Barnet skal selv mestre overgange (med lidt støtte)
- Skepsis ift. at videregive (for meget) information om barnet

Kontinuitet for at sikre en positiv overgang

- Nødvendigt med lighedspunkter mellem kultur og pædagogik
- Kontinuitet og diskontinuitet
 - Kontinuitet skaber genkendelse, sikkerhed, tryghed
 - Diskontinuitet skaber variation, udfordring, spænding og udforskning ”Barnet bliver skuffet, hvis børnehaveklassen bare er en fortsættelse af børnehaven”

Forskning om overgange

Kontinuitet i børns læring (Robert Perry)

- Kontinuitet i børns læring i overgange handler om, at lærere skal bygge videre på de måder, som børnene allerede lærer på.
- ”Vi vil gerne opnå, at børn fortsætter med at lære på de måder, som hidtil har været vellykkede for dem. De har lært alt muligt, før de begynder i skolen. Det skal de fortsætte med. Børn lærer på måder, som er særlige for dem. De lærer, når de leger, og de lærer ofte på en anden måde eller i en anden rækkefølge, end vi voksne forventer”.
- At børnene så efterhånden skal tilpasse deres måde at lære på, så den passer mere direkte med skolens læringsmiljø, er en anden sag. Men det er ikke gavnligt, at der skal ske et skift i den måde, børnene lærer på, idet skolen begynder.

Børnenes egne erfaringer som afsæt

- Fra barnets perspektiv kan man sammenfatte det til: Hvis du vil lære mig noget, skal du først lære mig at kende (Perry)
- Med afsæt i Dewey: I overgangen skal barnet møde nye udfordringer, men de nye indtryk skal være afstemt i forhold til de erfaringer, barnet bringer med sig.
 - ”Barnet må kunne genkende det gamle i det nye.”

Hvad siger børnene selv om overgangen?

- Islandsk studie: Det børnene savner ved børnehaven: venner, leg, frit valg, steder
- Norsk studie: Leg og sjov er vigtig i etablering af nye relationer, fastholdelse af relationer, utryghed ved ændringer i børnegruppen (børnene tåler bedre at få en ny voksen end nye klassekammerater). Desuden oplever børnene ikke, at deres oplevelser/perspektiv bliver hørt i overgangen
- Dansk studie: Barn-barn-relationer, børnefællesskaber og leg

Barnet som deltager

Dorte Kousholt:
Lektor og forsker
ved DPU.

”Begrebet om deltagelse udpeger en dobbelthed: At forstå et barn som en deltager indebærer både at kigge på barnets måder at tage del og være med på i en bestemt social situation og at se på den sammenhæng, børnene deltager i, samt hvilke forhold der er på spil her. Deltagelse er på den måde knyttet til sociale samspil – mellem forskellige børn, mellem betingelser og måder at deltage på, mellem børn og voksne.”

Barnets
deltagelse/grunde

Det barnet deltager
i/betingelser

Betingelser som afsæt for deltagelsesmuligheder

- Vi skaber betingelser for hinanden, som har indflydelse på den enkeltes deltagelsesmuligheder.
 - I børnefællesskabet
 - De voksnes syn på barnet
 - I organiseringen
- Ved at ændre praksis kan pædagogisk personale forandre betingelser og åbne op for nye deltagelsesmuligheder.

For at få viden om børns perspektiver og deltagelse, kan man være undersøgende på:

- Hvad børnene gør – i relation til hinanden, hvad børnene er optaget af sammen?
- Hvordan det ser ud fra børnenes synsvinkel – hvad de tillægger betydning, og hvad de prøver på? (Fx at være med til noget med bestemte børn).
- Hvilke betingelser, organiseringer og forventninger er tilstede – hvad er muligt at komme til at gøre, hvilket handlerum har børnene, og hvilke forskellige betingelser for deltagelse?

At arbejde pædagogisk med leg

- Skaber flere deltagelsesmuligheder for børnene ved at:
 - tilbyde diversitet i legemuligheder
 - være tæt på og indgå i konkrete legesituationer.
- Giver blik for børnenes legeressourcer og viden, hvilket kan bruges i det videre pædagogiske arbejde.

Børns sorg i overgangen

- Børn udtrykker sorg over at forlade børnehaven
- Sorg over at miste den bedste ven i overgangen
- Hvornår bliver det svært? Ved skolestart, eller måske i 1. eller 2. klasse?
 - Forældreperspektivet: forventninger og overraskelser
- Tolkningsstøtte: handler om, at de voksne hjælper barnet med at sætte ord på de ting, det oplever. Både det sjove, det nye og spændende og – ikke mindst - det svære.
- Overgangsobjekter (Winnicott)

Kære Nicolai

Nu kan jeg ikke lege med dig mere, for jeg er startet herovre på fritidsordningen. Ha' det godt i børnehaven. Ovre i børnehaven kan du få flere venner. Når du bliver stor kan du også komme på fritidshjemmet.

Kærlig hilsen Mikkel

Overgangs- og grænseobjekter

Overgangsobjekter

- Fx kuffert eller billedmappe – kan tages med fra bhv til skole
- Barnets spor – fortæller noget om barnets interesser, ressourcer
- Venner som overgangs*subjekt*

Grænseobjekter

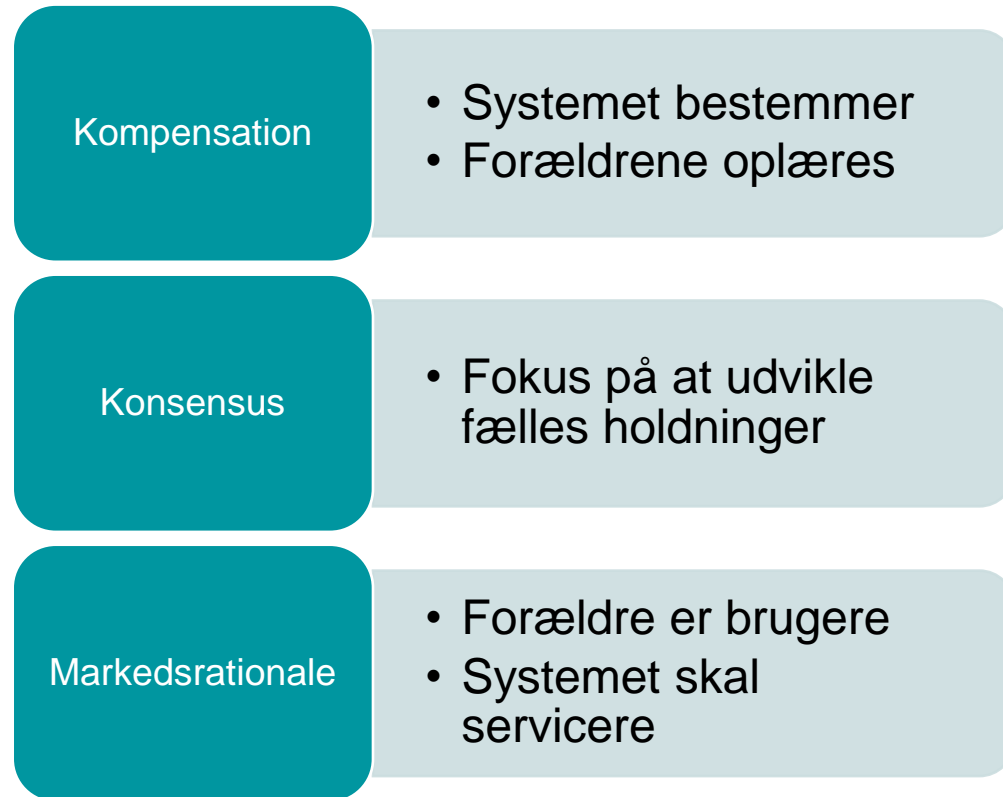
- Genstand, proces eller metode, der er til stede på begge sider af grænsen
- Fx fortælle-stolen, sanglege, særlige samtaler/dialoger
- Barnet konstruerer selv kontinuitet
- Pædagogen/læreren som 'grænsearbejder'

Forældresamarbejde

Forældresamarbejdets betydning og udfordringer

- Skole og forældre må samarbejde
- Hvordan samarbejdet udspiller sig, er væsentligt for både børns familie- og skoleliv
- Effekt-målinger og kvantitative studier peger på
 - At forældres involvering i deres børns læring forbedrer børnenes skolepræstationer på både faglige og sociale mål
 - At forældreinvolvering kan minimere forskelle, der eller tilskrives social baggrund

Forældresamarbejdet udvikling

- Rationalerne indebærer forskellige forståelser af hvad der er henholdsvis skolens og forældrenes opgaver og ansvar i samarbejdet. I stedet for at se dem som nogle der afløser hinanden, kan man se dem som sameksisterende på komplekse og ofte svært gennemskuelige måder.

"Forældrene skal mere på banen" VS. "Forældrene presser for meget"

Forældrepositionen problematiseres gennem negative udpegninger og generaliseringer

Sådan bliver du en god forælder i dag: (Bunmi Laditan)

”Sørg for, at dine børns faglige, emotionelle, psykologiske, mentale, spirituelle, fysiske og sociale behov bliver opfyldt, uden at overstimulere, undervurdere, fejlmedicinere, curle eller forsømme dem, i en skærmfri, plastikfri, krops-positiv, socialt ansvarlig og retfærdig verden fri for forarbejdede fødevarer. Vær samtidig en god autoritet, der er omsorgsfuld og dog ansporer til selvstændighed. Vær venlig, men bestemt, og lad så børnene vokse op i et pesticidfrit, toetagers hjem beliggende på en blind vej med en lille have og 1,5 søskende fordelt på to års aldersspænd – det gavner deres udvikling. Glem ikke at benytte økologisk hampefrøolie.

Sådan blev du en god forælder i bogstavelig talt alle generationer før vores: Giv dit barn mad af og til.”

Inddrag børnenes forældre

Robert Perry

- ”Alle forældre har forhåbninger på deres børns vegne om, at de vil klare sig godt, og kender lærerne forældrene, vil de også kunne få indsigt i, hvilke styrker de kan bygge videre på.
- ”Ligesom ethvert barn har potentialet til at opleve en positiv overgang, så kan næsten ethvert barn også risikere en dårlig eller i hvert fald mindre succesrig overgang, hvis de med det der kendetegner dem, fx deres måder at lære på eller deres forestilling om hvem, de får som klasselærer, ikke matcher det miljø, de møder.”

Broström

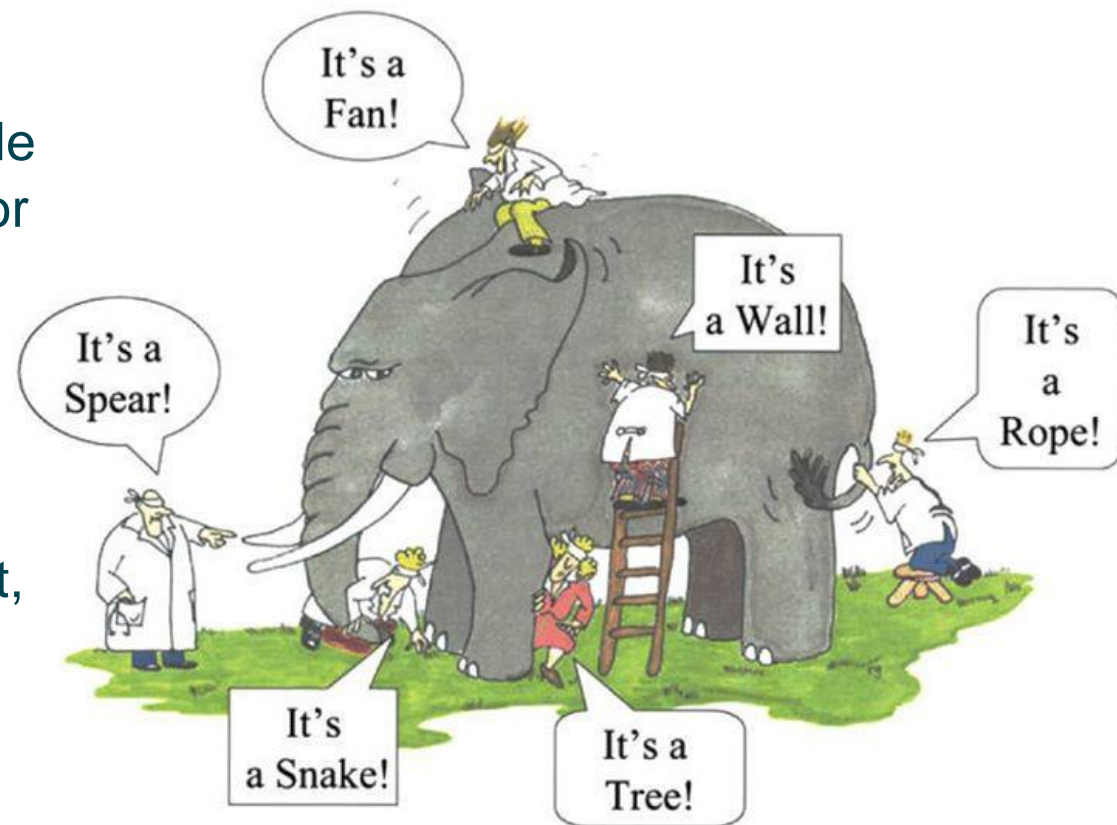
- Enten barnet som det store barn, klar til skole
- Eller barnet som det lille, som skal have hjælp og støtte (ofte udpeges barnets ‘svagheder’ af forældrene)

Det konfliktuelle samarbejde (Dorte Kousholt)

- Samarbejde som forskellige perspektiver (= konfliktuelt). At noget er konfliktuelt skal ikke ses som et udtryk for fejl, men derimod et fundamentalt vilkår i menneskers fælles liv med hinanden.
- Forældre er forbundet om børnenes fælles liv i skolen, men ”den fælles sag er modsætningsfyldt og mangesidet”
- Forældreperspektivet:
 - Kommunikation fra læreren er ofte rettet mod det faglige og evt. vanskeligheder. Det, som forældre er optaget af, er børnenes sociale liv.
 - I skolens organisering lægges der ofte op til at arbejde med det sociale og faglige adskilt, mens det for børnene (og forældrene) er en sammenvævet størrelse (”Jeg kan ikke nå at lave opgaven, for Cille sidder hele tiden og spørger mig om, hvad vi skal lege i frikvarteret”).
 - Hvordan adresserer vi dette i samarbejdet?

Inddragelse af forskelle

- Skole-hjem-forskning er typisk optaget af social baggrund. Men ”skolens praksis og lærernes arbejde for at involvere forældrene er mindst lige så vigtig for forældrenes deltagelse i skolen som børnenes familiebaggrund”
- Alle forældre har noget at bidrage med, og alle er uvidende om nogle aspekter – derfor bør vi organisere rammerne omkring forældresamarbejdet, så det giver mulighed for at udforske konflikter sammen i åbenhed – hvordan kan vi inddrage og forbinde forskelle?

Hvordan er man
en god forælder
på jeres skole?

Hvad gør I, når
samarbejdet bliver
svært?

Hvad gør I?

Hvordan kan I
inddrage og forbinde
forskelle mellem
forældrene?

Gode råd

Hvad er en god overgang, og hvordan kan vi skabe overgange, som bidrager til deltagelsesmuligheder for alle børn?

- Lære børnene at kende
- Bygge videre på det, børnene allerede har lært
- Skabe deltagelsesbaner i leg
- Være der for børnene, når det bliver svært!
- Invitere forældrene mere på banen – ”hvad lykkes normalt hjemme hos jer?”

Tak for i dag 😊

UCn

act2learn